

(Kahire 1399/ 1979), *el-^cAlmâniyye ve taḥbîkühâ fi'l-İslâm* (Kahire 1400/1980), *el-İhâ'ü'd-dîni ve mecma'u'l-edyan ve mevki'ü'l-İslâm* (Kahire 1401/1981), *Müşkiletü'l-ulûhiyye beyne İbn Sînâ ve'l-mütekellimîn* (Kahire 1401/1981), *el-Ğazzâlî: Felsefetühü'l-aḥlâkiyye ve 'ş-şûfiyye* (Kahire 1401/1981), *el-İslâm ve ittîcâhu'l-mer'eti'l-müslime-ti'l-mu'âşıra* (Kahire 1401/1981), *el-Fârâbî el-muvaffîk ve 'ş-şâriḥ* (Kahire 1401/1981), *Mustaḥbelü'l-İslâm ve'l-karnü'l-ḥâmise 'aşere'l-hicrî* (Kahire 1402/1982).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Kâmil el-Behî, *Hayâtî fi riḥâbi'l-Ezher: Tâlib ve üstâz ve vezîr*, Kahire 1403/1983, Vehbe Hasan Vehbe'nin girişi, s. 4-24; B. Dodge, *al-Azhar: A Millennium of Muslim Learning*, Washington 1974, s. 167, 181, 186; *el-Ezher: Târîḥ ve teḥavvürüḥ*, Kahire 1403/1983, s. 158; M. İzzet et-Tahtâvî, *Mine'l-^cUlemâ'ir-ruvâd fi riḥâbi'l-Ezher*, Kahire 1990, s. 5-42; M. Hayr Ramazan Yûsuf, *Tetimmetü'l-A'lâm*, Beyrut 1418/1998, II, 53-54; Ahmed Alâvine, *Zeylül-A'lâm*, Cidde 1418/1998, s. 169-170; a.mlf., *et-Tezyîl ve'l-istidrâk 'alâ Mu'cemî'l-mü'ellifîn*, Cidde 1423/2002, s. 265; Nizâr Abâza – M. Riyâz el-Mâlih, *İmâmü'l-A'lâm*, Beyrut 1999, s. 264; Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşî, *Neşrül-cevâhir ve'd-dürer fi 'ulemâ'i'l-ḥarnî'r-râbî 'aşer*, Beyrut 1427/2006, II, 2029-2031.

MUHAMMED MASUM ŞENBURÇ

BEKRÎ, Cemâleddin

(جمال الدين البكري)

Cemâlüddîn Muhammed b. Ebi'l-Hasen Muhammed b. Muhammed el-Bekrî es-Siddîkî eş-Şâfiî el-Eş'arî (ö. 962/1555'ten sonra)

Muhaddis, tarihçi ve şair.

X. (XVI.) yüzyılın başında Mısır'da doğdu. Hz. Ebû Bekir'in soyundan gelen ve yetiştiği âlimlerle tanınan Bekrî ailesindedir. Babası Ebû'l-Hasan el-Bekrî'nin ic-tihad mertebesinde bir âlim, muhaddis ve tarikat büyüğü olduğu, İbn Hacer el-Heytemî ile muhaddis Müttakî el-Hindî'nin ona talebelik ettiği belirtilmektedir (Siddîk Hasan Han, III, 163). Abdülkâdir el-Ayderûsî, Bekrî'nin Abdülazîz ez-Zemzemî el-Mekî hakkında yazdığı bir şiirinden söz ederken kendisini “eş-şeyhü'l-kebir, velî, ârif billâh” diye nitellemektedir (*en-Nûrû's-sâfir*, s. 288). Muhaddis ve ahbârî sıfatlarıyla da anılan Bekrî, dinî ilimler ve Arap şiiriyle ilgilenmesinin yanında vaaz ve irşad faaliyetlerinde de bulundu. Onun Resûl-i Ekrem başta olmak üzere tanınmış şahsiyetler, veba salgını gibi olaylar hakkında şiirler yazdığı kaydedilmektedir.

Vefat yılı kesin olarak bilinmemekle beraber son eseri olan *Te'bidü'l-minne bi-te'yidi Ehli's-sünne*'yi 962'de (1555) telif etmesi dikkate alınarak bu tarihten sonraki bir zamanda öldüğü söylenebilir.

Eserleri. Bekrî'nin eserleri, Kâtib Çelebi ve Bağdatlı İsmâil Paşa'nın kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla küçük risâleler şeklinde olup belli başlıları şunlardır: **1.** *Te'bidü'l-minne bi-te'yidi Ehli's-sünne*. Tevhid dair olup 962'de (1555) telif edilen eserin bir nüshası el-Mektebetü'l-Ezheriyye'de bulunmaktadır (nr. 106665/944). **2.** *el-Cevherü's-şemîn min kelâmi Seyyidi'l-mürselîn*. Kırk hadis çalışmasıdır (İÜ Ktp., AY, nr. 1517). Aynı adla Riyad'da el-Mektebetü'l-merkeziyye'de kayıtlı olan (nr. 66836/2703) ve müellifi bilinmeyen eser de muhtemelen bu risâledir. Müellifin ilk sekiz tanesi birer kırk hadis çalışması olan diğer eserleri de şunlardır: *el-Eḥâdisü'l-muḥazzirât 'an (min) şürbi'l-müskirât* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Tecdidü'l-efrâḥ bi-fezâ'ili'n-nikâḥ* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Hüsnü'l-işâbe fi-fazli's-şahâbe* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Maḥvü'l-evzâr (akzâr) bi-fazli'l-istiğfâr* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Büşra'l-ibâd bi-fazli'l-ribât ve'l-cihâd* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Taḥzîru ehli'l-âhire min dâri'd-dünyâ ed-dâsire* (nşr. Mecdî es-Seyyid İbrâhim, Tanta 1410/1990; aynı eser Celâleddin es-Süyûtî'ye nisbet edilerek de yayımlanmıştır [nşr. Târîk b. Muhammed et-Tavârî, Beyrut 1428/2007]); *Şerefü'l-fuḳarâ' ve beyânü ennehümü'l-ümerâ'* (*İzâhu'l-meknûn*, II, 47); *Aḥbârü'l-aḫyâr* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1446); *el-Fetḥü'l-ḳarîb bi-fazli'l-kiberi ve'l-meşîb* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Meḥâsinü'l-ifâde fi eḥâdisi'l-iyâde* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Nüzhetu'l-ebşâr bi-fezâ'ili'l-enşâr* (Tunus Zeytûne Ktp., nr. 4808; İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *en-Nazarü's-şâḳıb fimâ li-Ḳureyş mine'l-menâḳıb* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Nihâyetü'l-ifḳâl fi şerefi'l-âl* (İÜ Ktp., AY, nr. 1517); *Me'âhidü'l-cem' fi meşâhidi's-sem'* (semâ ve hükümlerine dair olup bir mukaddime ile üç fasıldan meydana gelmektedir [Keşfü'z-zunûn, II, 1730]); *Sü'âl fi't-tâ'ün ve cevâbüh* (bu çalışmanın iki nüshasından biri İstanbul'da [Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1872], diğeri Şam'da [el-Mektebetü'z-Zâhiriyye, nr. 93667/83] bulunmaktadır [Salâh M. el-Hiyemî, II, 373]); *el-Keyfiyyetü's-şerîfe ve'l-cevheretü'n-nefîse* (Kayseri Râşid Efendi Ktp., nr. 1323, vr. 82^b-85^a); *Enmûzecü melazzi ehli'l-ikân 'inde ḥavâdisi'z-zamân; Ğâyetü't-taleb*

fi fazli'l-^cArab; Kitâbü'z-Zühd ve'l-ḳanâ'a ve 'ş-şabr ve fazli'l-fakr; el-Ḳav-lü'l-celi fi fezâ'ili 'Alî; Tuḥfetü'l-^caclân fi fezâ'ili 'Osmân; Kitâbü'l-Ğurer fi fezâ'ili 'Ömer; er-Ravzu'l-enîḳ fi fazli's-Şiddîk (son yedi risâle İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bir mecmua içerisinde bulunmaktadır [AY, nr. 1517]).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülkâdir el-Ayderûsî, *en-Nûrû's-sâfir*, s. 287-288; *Keşfü'z-zunûn*, I, 25, 268; II, 1730; Siddîk Hasan Han, *Ebcedü'l-^culûm* (nşr. Abdülcebbar Zekkâr), Dimaşk 1978, III, 163; *İzâhu'l-meknûn*, I, 30, 184, 226, 230, 382, 403; II, 47, 169, 440, 445, 634, 657, 690; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, IX, 185; Salâh M. el-Hiyemî, *Fihrisü mahḫûlâti Dâri'l-kütübi'z-Zâhiriyye: eḫ-Ṭib ve 'ş-şaydele*, Dimaşk 1401/1981, II, 373; M. Fuâd ez-Zâkirî, “Muḫammed b. Ebi'l-Ḥasan el-Bekrî”, *Mv.ACJ*, XVI, 325-327.

MUSTAFA MACİT KARAGÖZOĞLU

BEKRÎ MUSTAFA PAŞA

(bk. MUSTAFA PAŞA, Tekirdağlı).

BEL, Alfred Marie Octave

(1873-1945)

Kuzey Afrika ülkeleri hakkındaki çalışmalarıyla tanınan Fransız şarkiyatçısı.

14 Mayıs 1873'te Fransa'nın Salins (Jura) şehrinde doğdu. Orta öğrenimini burada tamamladı. Liseyi bitirdikten sonra Auxerre Koleji'nde eğitimci olarak çalışmaya başladı. 1891'de Cezayir'e giderek kısa bir süre Blida Koleji'nde, ardından beş yıl süreyle (1892-1897) Oran Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Bir yıllık askerlik hizmetinden sonra Arapça okudu ve sertifika aldı. Gösterdiği başarıdan dolayı şarkiyatçı René Basset'nin desteğiyle Cezayir Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edildi (1899). Ayrıca Ecole Supérieure des Lettres d'Alger'e kaydedildi; Arapça, Habeşçe, Türkçe ve Berberice derslerini okutan René Basset'nin yanı sıra Berberî lehçeleri ve Kuzey Afrika toplumları uzmanı Edmond Doutté ve Kuzey Afrika coğrafyası uzmanı Augustin Bernard'ın öğrencisi oldu. İki yıl süren yoğun bir çalışmanın sonunda kariyerine coğrafya ve tarih alanında çifte lisans diplomasını ekledi. İlk bilimsel çalışmasını 1902'de “el-Câziye” adlı Arap halk şarkısı üzerinde yaptı. Bazı Arap efsaneleri ve Benî Hilâl inanışlarıyla şarkı arasındaki ilişkiyi incelediği bu çalışması yayımlandı (“La Djazya: Chanson arabe précédée d'observations sur quelques légendes arabes et sur la geste des Benî-Hilâl”,